

Tiskarstvo znajdeno.

Janez Gutenberg.

V starodavnih časih ljudjé niso imeli tiskanih, ampak zgolj pisane knjige. Posebno so se minihl pečali s prepisovanjem knjig, zato so pa krasopisje dognali na zelo visoko stopnjo. To se vé, da so taka prepisovanja stala mnogo časa in truda. Ni čudo tedaj, da so bile knjige v istem času zelo drage in da je ena sama po več sto goldinarjev veljala. Prosto ljudstvo takrat ni moglo brati, kajti le pri duhovščini in posebno bogatih ljudéh dobila se je kaka knjiga. Iz tega pa tudi lahko povzamemo, da je takratni šolski nauk moral bit jako pomankljiv, dasiravno je bil zelo drag.

Pozneje so začeli ljudjé na gladke lesene deščice ali ploščice raznovertne svete podobe in druge reči vrezovati, katere so prevlekli z barvami in je potem na pergamen ali papir pritisnili. Taki lesorézi so bili iz začetka prav slabo narejeni in podobe je bilo komaj za spoznati. Kmalu potem so začeli posamezne besede in tudi réke iz sv. pisma v les rezati in je na papir natiskovati. Ako so pa hotli celo knjigo natisniti, morali so ravno toliko lesenih tablic imeti, kolikor strani je imela knjiga. Vse to, kar je bilo na enej strani pisanega, morali so vrezati na eno teh lesenih tablic, ktere so potem prevlekli s černo barvo in je na papir pritisnili. Kako težavno, sitno in počasno je bilo to delo, lahko umeje vsaki, kdor si le količkaj debelo knjigo misli.

O tem času je živel plemenitaž Janes Gutenberg, ki je bil iz Moguncije na Nemskem domá. Ta gospod je večkrat mislil, kako bi se dale knjige natisniti s posameznimi lesenimi čerkami. V ta namén si je napravil več ravnih, enako debelih in enako dolgih lesenih klinčkov, na verh je vsakemu vrezal podobo pismenke in potem vse skupaj zvezal v verstice. Ko je hotel tiskati, prevlekel je veršičke s černo barvo in pritiskal papir na njé. Toda ta njegova prva poskušnja ni mu šla po želji, kajti lesene čerke so bile premehke in so se kmalu polomile.

Leta 1450 stopi Gutenberg z bogatim zlatarjem Janezom Faustom in Petrom Schöfferjem v zvezo. Združene moči zdajo zmêrom več nego posamezne. Po nasvetu Schöfferjevem so začeli čerke zlivati iz rudnin in jih niso več rezali iz lesá. Schöffer je tudi znajdel prav dobro tiskovno črnilo in tako je začela ta občekoristna umetnost zmêrom bolj napredovati. Leta 1456 je bilo najpred sv. pismo v latinskem jeziku in potem nekoliko psalmov natisnjenih. Sv. pismo se je razprodajalo po 30 zlatov, ki je poprej 600 veljalo. Ljudjé se tej umetnosti niso mogli nikoli zadosti načuditi, kajti nikakor niso mogli razumeti, kako je mogoče v tako kratkem času toliko sv. pisem spisati. (Čerke so bile namreč onim z roko pisanim popolnoma podobne.)

A pri vsem tem je imel Gutenberg prav malo dobička od svoje najdbe, kajti bil je reven in si ni mogel vseh potrebnosti za tiskarstvo sam oskerbeti. Kakor se pripoveduje moral je še celó mnogo pomankanja in lakote terpeti. — Tiskarstvo se je začelo kmalu širiti po vsem svetu. Mali broj pisanih knjig se je moral umakniti tiskanim knjigam, umetnosti in znanstva so se začela razširjevati, šole odpirati, nauki so postajali cenejši, ob kratkem: s pomočjo tiskarstva se je človeku odperla pot do njegove višje izobraženosti.

Anton Leban.

Knjige naši najzvestejši prijatelji.

Čul sem že marsikterega učenjaka, pa tudi kakega drugega pridnega bralca, ki je rekel: „Knjige so mi najljubši prijatelji, ki je imam“. — In rês, — te besede niso prazne, ampak so skozi in skozi gola resnica. Komu bi tudi mogli knjige bolje primerjati, nego prijateljem, od katerih imamo vse to, kar od pravega prijatelja pričakujemo, želimo in zahtevamo. — Knjige nas podučujejo, tolažijo in kratkočasijo; — one storé, da se solzimo; ali pa radujemo; knjige nas krepé za delo, pa nas tudi večkrat zazibljejo v sladko spanje. — Knjige govoré, kedar hočemo, — molcé, kedar hočemo, — pridejo, kedar je pokličemo, — gredó, kedar se jih naveličamo. Knjige prenašajo voljno vse, naj je grajamo ali hvalimo; — oblačijo se po našej volji, — ne ganejo se iz mesta, dokler se nam ne poljubi, — imajo jezik za zobmi, — jim ni mar niti za čast niti za stan, ampak ostanejo po več stoletij ravno take, kakoršne so bile. Ako v svojej sivej starosti nimajo več zmožnosti, da bi se krepko ustavljale neprizanesljivemu zobu časa, imajo pa vendar še zmerom dostojnih močí, iz katerih si motamo in ustvarjamo zopet druge — enake prijatelje.

T.

Lilija.

Deklica:

Vsa si lepa lil'ja bela,
Ti si zgled nedolžnosti,
Kak te rada bi imela!
Al te smem utergati?

Lilija:

O ne tergaj dekle mlado
Mene lepe rožice!
Le od daleč gledaj rado
Belo moje ličice.

Bog me vstvaril v podučilo
Vam je mladim deklicam;
Naj vam bode pa v svarilo,
Da le v cvetji zgléd sem vam.

Iv. Libijanski.

